

Ověřování modelů II

Radek Mařík

ČVUT FEL, K13132

October 1, 2014

- 1 Temporální logiky
  - LTL logika
- 2 UPPAAL detaily
  - Jazyk modelů
  - Vlastnosti ověřování modelů
  - Čas v UPPAAL
  - Urgentní přechody UPPAAL
- 3 UPPAAL příklady
  - Přejezd vlaků přes most

Obsah

- 1 Temporální logiky
  - LTL logika
- 2 UPPAAL detaily
  - Jazyk modelů
  - Vlastnosti ověřování modelů
  - Čas v UPPAAL
  - Urgentní přechody UPPAAL
- 3 UPPAAL příklady
  - Přejezd vlaků přes most

LTL syntaxe ^[Voj10]

- LTL je sublogikou CTL*
- Povoluje pouze formule tvaru $A\varphi$, ve kterých stavové podformule jsou atomickými výroky
- LTL formule se vytváří dle následující gramatiky:
  - $\varphi ::= A\psi$ (A se často vynechává)
  - $\psi ::= p \mid \neg\psi \mid \psi \vee \psi \mid \psi \wedge \psi \mid X\psi \mid F\psi \mid G\psi \mid \psi U\psi \mid \psi R\psi$,
  - kde $p \in AP$.
- LTL se vyjadřuje o specifických cestách v dané Kripkeho struktuře
  - tj. ignoruje větvení

LTL, CTL, CTL* [Voj10]

- LTL a CTL nelze vůči sobě porovnat:
  - CTL nemůže např. vyjádřit LTL formuli $A(FGp)$
  - LTL nemůže např. vyjádřit CTL formuli $AG(EFp)$
- CTL* pokrývá jak LTL, tak i CTL
  - disjunkce $(A(FGp)) \vee (AG(EFp))$ se nedá vyjádřit ani v LTL, ani v CTL.

Obsah

- 1 Temporální logiky
  - LTL logika
- 2 UPPAAL detaily
  - Jazyk modelů
  - Vlastnosti ověřování modelů
  - Čas v UPPAAL
  - Urgentní přechody UPPAAL
- 3 UPPAAL příklady
  - Přejezd vlaků přes most

Podmínky nad hodinami ^[BDL05]

- C ... množina hodin
- $B(C)$ ... množina konjunkcí nad jednoduchými podmínkami typu
  - $x \bowtie c$
  - $x - y \bowtie c$
  - kde
    - $x, y \in C$,
    - $c \in \mathbb{N}$,
    - $\bowtie \in \{<, \leq, =, \geq, >\}$

Dotazovací jazyk ^[BDL05]

- **Stavové formule** . . . popisují individuální stavy.
- **Běhové formule** . . . vyhodnocují se podél cest a stop modelu.
  - dosažitelnost,
  - bezpečnost,
  - živost.

Stavové formule ^[BDL05]

- výraz, který lze vyhodnotit pro daný stav, aniž by bylo nutné analyzovat chování modelu.
- nadmnožinou stráží, tj. nemá žádný postranní efekt,
- na rozdíl od stráží, použití disjunkcí není omezeno.
- Test, zda proces je v dané pozici ... $P.l$
  - P ... proces
  - l ... pozice
- **zablokování (deadlock)** ...
  - speciální stavová formule, která je splněna pro všechny zablokované stavy,
  - Stav je zablokovaný, jestliže neexistuje žádný akční přechod z daného stavu či jakéhokoliv jeho zpožděného následníka.

Obsah

- 1 Temporální logiky
  - LTL logika
- 2 UPPAAL details
  - Jazyk modelů
  - **Vlastnosti ověřování modelů**
  - Čas v UPPAAL
  - Urgentní přechody UPPAAL
- 3 UPPAAL příklady
  - Přejezd vlaků přes most

Dosažitelnost ^[BDL05]

- nejjednodušší vlastnost,
- požaduje, zda-li existuje možnost, že daná stavová formule φ je splněná v každém dosažitelném stavu.
- tj. existuje cesta z počátečního stavu taková, že φ bude jednou splněná podél této cesty.
- kontrola základních vlastností modelu
  - že platí alespoň základní chování
  - příklad komunikačního protokolu s jedním vysílačem a jedním přijímačem
    - je vůbec možné odeslat zprávu vysílačem
    - zpráva má nadějí být přijata přijímačem.
- v UPPAAL: $E[]\varphi$

Bezpečnost ^[BDL05]

- něco špatného nikdy nenastane
- příklad modelu jaderné elektrárny
  - provozní teplota je vždy (invariantně) pod určitým prahem,
  - nikdy nedojde k roztavení nádoby
- varianta: něco není možné, aby vůbec nastalo
- příklad hraní hry
  - bezpečný stav je takový, že pokud můžeme ještě hru, pak už neexistuje možnost, abychom ji prohráli.
- v UPPAAL:
  - formuluje se pozitivně
  - nechť φ je stavová formule
  - $A \Box \varphi \equiv \neg E \Diamond \neg \varphi \dots \varphi$ by měla být pravdivá ve všech dosažitelných stavech
  - $E \Box \varphi \dots$ existuje maximální cesta, podél které φ je vždy pravdivá

- něco jednoho dne určitě nastane
- příklady
  - stisknutí tlačítka *on* na dálkovém ovladači způsobí, že se televize jednou zapne.
  - v modelu komunikačního protokolu: jakákoliv vyslaná zpráva bude jednou přijmuta.
- v UPPAAL:
  - $A \langle \rangle \varphi \equiv \neg E \Box \neg \varphi \dots \varphi$ bude vždy jednou splněna
  - $\varphi \dashrightarrow \psi \equiv A \Box (\varphi \Rightarrow A \Diamond \psi) \dots$
kdykoliv je splněna φ , potom bude jednou splněna i ψ

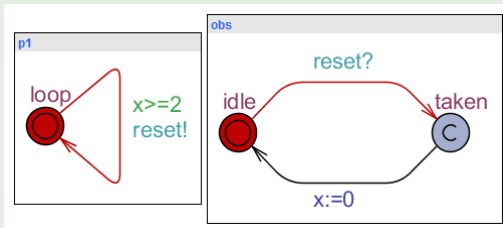
Obsah

- 1 Temporální logiky
  - LTL logika
- 2 UPPAAL detaily
  - Jazyk modelů
  - Vlastnosti ověřování modelů
  - **Čas v UPPAAL**
  - Urgentní přechody UPPAAL
- 3 UPPAAL příklady
  - Přejezd vlaků přes most

Pozorovatel ^[BDL05]

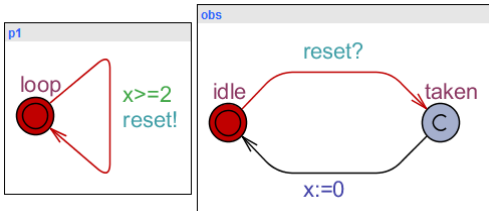
- přidaný automat
- detekuje události, aniž by bylo nutné měnit vlastní model

Příklad

- detekce resetování hodin
- navíc resetování hodin (`x:=0`)

Výchozí varianta příkladu [BDL05]


```

// Place global declarations here.
clock x;
chan reset;

```

```

// Place template instantiations here.
p1 = P1();
obs = Obs();

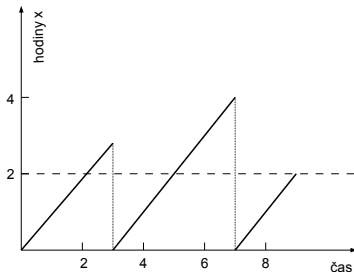
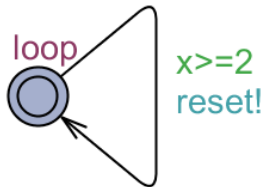
// List one or more processes to be comp
system p1, obs;

```

- Cílem je zůstat v pozici, pokud platí podmínka na hodinách a poté opustit pozici
- Varianta 1: bez invariantu

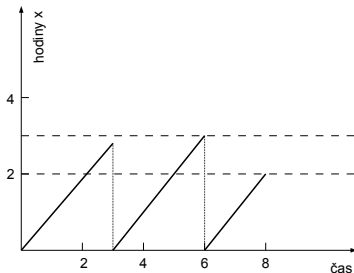
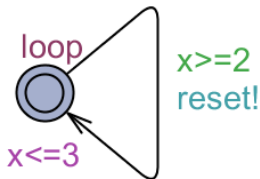

1. varianta příkladu ^[BDL05]

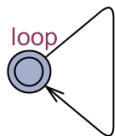
- Cílem je zůstat v pozici, pokud platí podmínka na hodinách a poté opustit pozici
- Varianta 1: bez invariantu
- $A[]$ obs.taken imply $x \geq 2$
- $E \langle \rangle$ obs.idle and $x > 3$

2. varianta příkladu ^[BDL05]

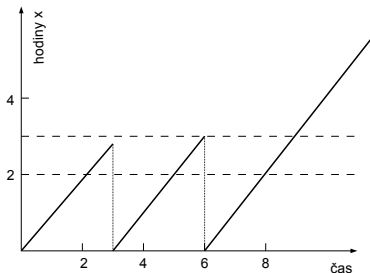

- Cílem je zůstat v pozici, pokud platí podmínka na hodinách a poté opustit pozici
- Varianta 2: s invariantem
- $A[]$ obs.taken imply $(x \geq 2$ and $x \leq 3)$
- $E \langle \rangle$ obs.idle and $x > 2$
  - $E \langle \rangle$ obs.idle and $x > 3$ ...neplatí
- $A[]$ obs.idle imply $x \leq 3$

3. varianta příkladu ^[BDL05]

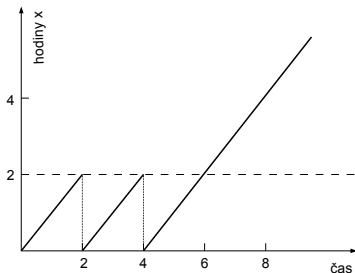
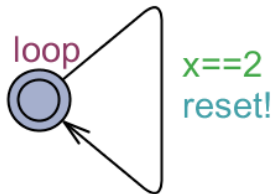

$x \geq 2$ and $x \leq 3$
reset!

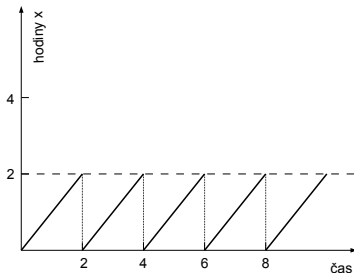
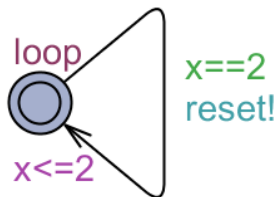
- Cílem je zůstat v pozici, pokud platí podmínka na hodinách a poté opustit pozici
- Varianta 3: bez invariantu se stráží
- $A[]$ $x > 3$ imply not obs.taken ...zablokování
- $A[]$ not deadlock ...neplatí

4. varianta příkladu [BDL05]

- Cílem je zůstat v pozici, pokud platí podmínka na hodinách a poté opustit pozici
- Varianta 4: bez invariantu se stráží s rovností
- $A[]$ $x > 2$ imply not obs.taken ...zablokování
- $A[]$ not deadlock ...neplatí

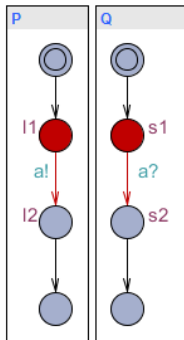
5. varianta příkladu [BDL05]

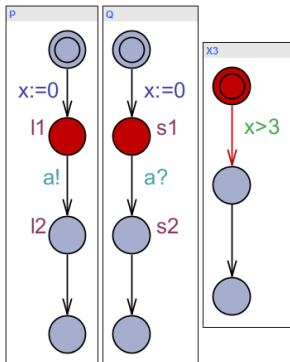
- Cílem je zůstat v pozici, pokud platí podmínka na hodinách a poté opustit pozici
- Varianta 5: s invariantem a se stráží s rovností
- $A[]$ obs.taken imply $x == 2$
- $E \langle \rangle$ obs.idle and $x > 2$ ...neplatí
- $A[]$ obs.idle imply $x \leq 2$

Obsah

- 1 Temporální logiky
  - LTL logika
- 2 UPPAAL detaily
  - Jazyk modelů
  - Vlastnosti ověřování modelů
  - Čas v UPPAAL
  - Urgentní přechody UPPAAL
- 3 UPPAAL příklady
  - Přejezd vlaků přes most

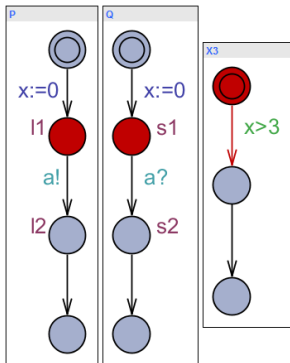
Příklad 1, procesy P , Q ^[?]

- Cílem je provést přechod se synchronizací co možná nejdříve.
- tj. jakmile jsou oba automaty P a Q připraveny (současně v pozicích l_1 a s_1).
- Jak zvolit model, když se do pozic dostanou v jiný okamžik?

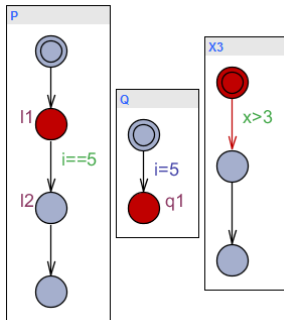
Příklad 1, procesy P , Q , $X3$ [?]

- Cílem je provést přechod se synchronizací co možná nejdříve.
- tj. jakmile jsou oba automaty P a Q připraveny (současně v pozicích l_1 a s_1).
- Jak zvolit model, když se do pozic dostanou v jiný okamžik?
- Řešení: urgent chan a

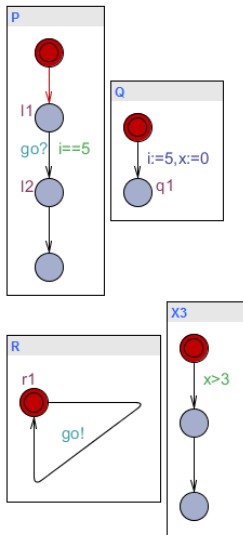

Příklad 1, procesy P , Q , $X3$ [?]

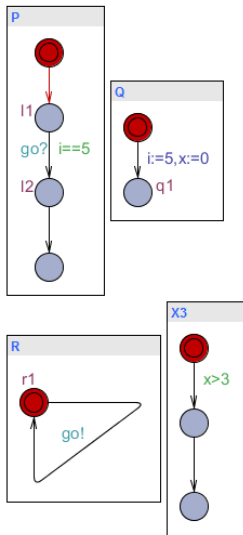
- Cílem je provést přechod se synchronizací co možná nejdříve.
- tj. jakmile jsou oba automaty P a Q připraveny (současně v pozicích l_1 a s_1).
- Jak zvolit model, když se do pozic dostanou v jiný okamžik?
- **Řešení:** urgent chan a

Příklad 2, procesy P , Q , $X3$ [?]

- Cílem je provést přechod s podmínkou $i == 5$, jakmile je splněna.

Příklad 2, procesy P , Q , R , $X3$ [?]

- Cílem je provést přechod s podmínkou $i == 5$, jakmile je splněna.
- tj. jakmile jsou oba automaty P a Q připraveny (současně v pozicích l_1 a s_1).
- Jak zvolit model, když se do pozic dostanou v jiný okamžik?
- **Řešení:**
- urgent chan go
- další proces emitující akci go!

Příklad 2, procesy P , Q , R , $X3$ [?]

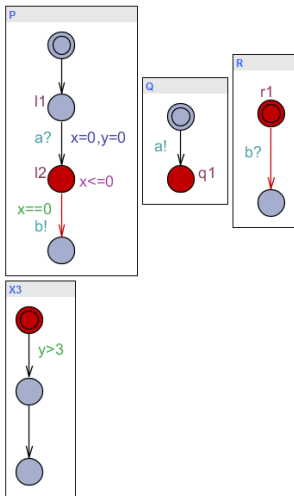
- Cílem je provést přechod s podmínkou $i == 5$, jakmile je splněna.
- tj. jakmile jsou oba automaty P a Q připraveny (současně v pozicích l_1 a s_1).
- Jak zvolit model, když se do pozic dostanou v jiný okamžik?
- **Řešení:**
- urgent chan go
- další proces emitující akci go!

Urgentní kanály ^[?]

- urgent chan hurry
- **Semantika:**
- Nenastane žádné zpoždění, pokud hrana s urgentní akcí může být provedena.
-
- **Omezení:**
  - Na hranách s urgentní akcí nejsou povoleny žádné stráže s hodinami.
  - Invarianty a stráže na datovými proměnnými jsou povoleny.

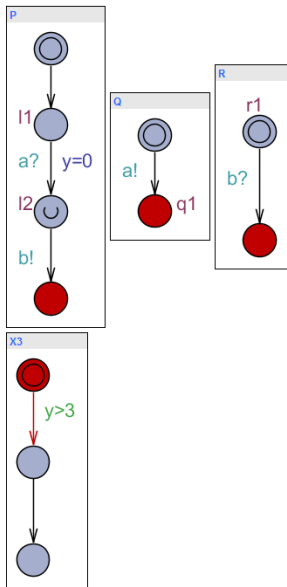

Urgentní pozice pomocí hodin ^[?]

- Předpokládejme, že modelujeme jednoduchý systém M , které přijímá balíky na kanálu a a ihned je odesílá na kanál b
- P_1 modeluje systém pomocí hodin x

Urgentní pozice ^[?]

- Předpokládejme, že modelujeme jednoduchý systém M , které přijímá balíky na kanálu a a ihned je odesílá na kanál b
- P_2 modeluje systém pomocí urgentní pozice
- P_1 a P_2 mají totožné chování

Urgentní kanály ^[?]

- **Semantika:**

- Nenastane žádné zpoždění v urgentní pozici.

- **Poznámka:**

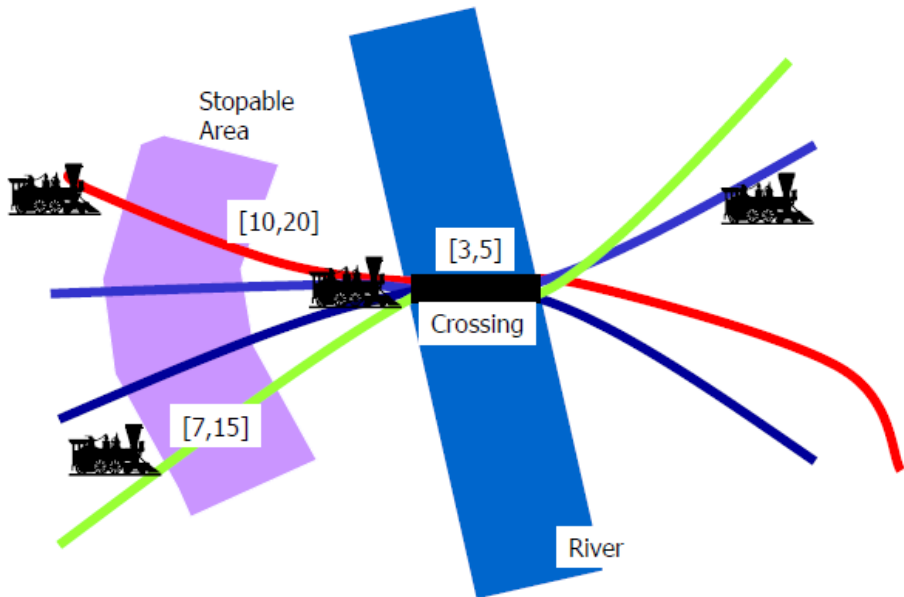
- Použití urgentních pozic **redukuje** počet hodin v modelu a tím i složitost analýzy.

Obsah

- 1 Temporální logiky
  - LTL logika
- 2 UPPAAL detaily
  - Jazyk modelů
  - Vlastnosti ověřování modelů
  - Čas v UPPAAL
  - Urgentní přechody UPPAAL
- 3 UPPAAL příklady
  - Přejezd vlaků přes most

Myšlenka příkladu [BDL05]

Slovní zadání příkladu ^[BDL05]

Zadání

- řízení přístupu k mostu pro několik vlaků
- most jako kriticky sdílený zdroj může být přejížděn pouze jedním vlakem
- systém je definován jako několik vlaků a řadič
- vlak nemůže být zastaven okamžitě, rovněž rozjezd trvá dobu.

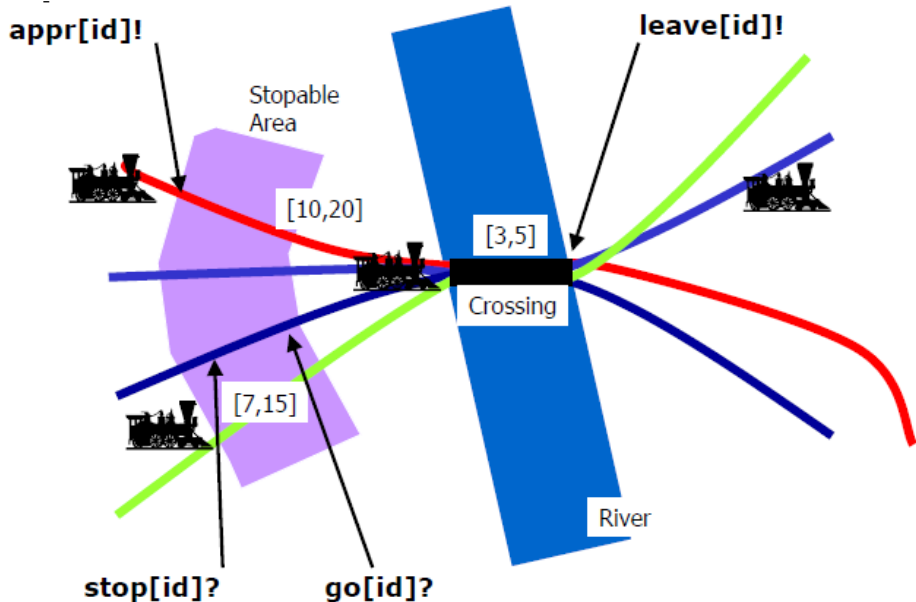

Časování a komunikace ^[BDL05]

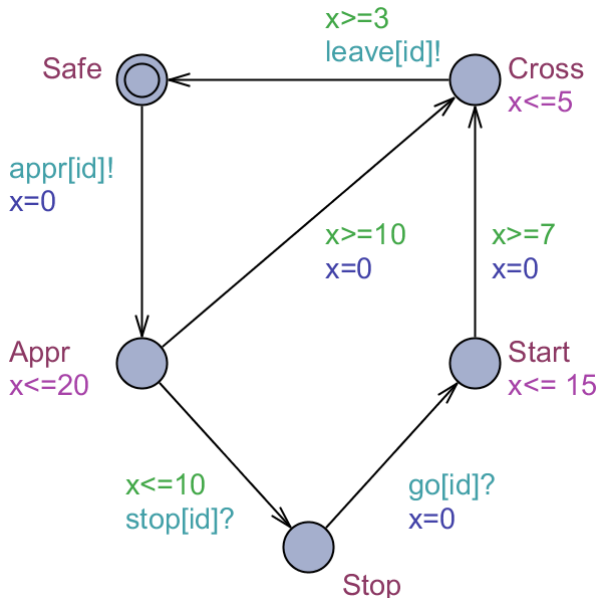
Časová omezení a komunikace

- při příjezdu k mostu vlak včas vyšle **appr!** signál
- poté vlak má 10 časových jednotek, aby přijal signál k zastavení
  - umožňuje bezpečné zastavení před mostem
- po těchto 10 časových jednotkách, trvá dalších 10 jednotek, než vlak dojde k mostu, pokud není zastaven
- jestliže je vlak zastaven, vlak se rozjede po té, co přijme signál **go!** z řadiče mostu
- když vlak opouští most, vyšle signál **leave!**

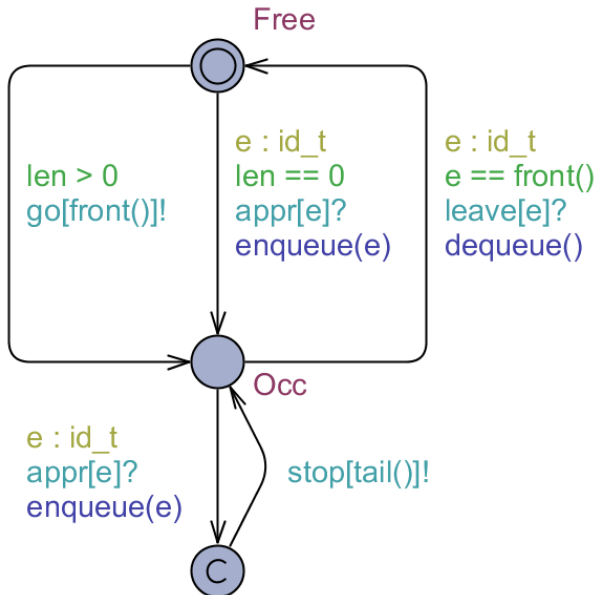
Synchronizační signály [BDL05]

Šablona vlaku [BDL05]

Šablona řadiče mostu [BDL05]

Ověření modelu ^[BDL05]

- `E<> Gate.Occ`
- `E<> Train(0).Cross`
- `E<> Train(1).Cross`
- `E<> Train(0).Cross and Train(1).Stop`
- `E<> Train(0).Cross and (forall (i : id_t) i != 0
imply Train(i).Stop)`
- `A[] forall (i : id_t) forall (j : id_t) Train(i).Cross
&& Train(j).Cross imply i == j`
- `A[] Gate.list[N] == 0`
- `Train(0).Appr --> Train(0).Cross`
- `Train(1).Appr --> Train(1).Cross`
- `Train(2).Appr --> Train(2).Cross`
- `Train(3).Appr --> Train(3).Cross`
- `Train(4).Appr --> Train(4).Cross`
- `Train(5).Appr --> Train(5).Cross`
- `A[] not deadlock`

Literatura I

Gerd Behrmann, Alexandre David, and Kim G. Larsen.

A tutorial on UPPAAL, updated 25th october 2005.

Technical report, Department of Computer Science, Aalborg University, Denmark, October 2005.

Tomas Vojnar.

Formal analysis and verification.

Lecture handouts, <http://www.fit.vutbr.cz/study/courses/FAV/public/>, August 2010.